

L a n d s k a p s n ä m n d e n s f r a m s t ä l l -
ning till Ålands landsting med förslag till land-
N:o 10/1930. skapslag angående understöd åt folkhögskola i land-
skapet Åland.

Med anledning därav att Finlands riksdag på sin tid hos regeringen hemställt om revidering av lagen den 6 juli 1925 angående statsunderstöd åt rikets folkhögskolor, i syfte att dessa skulle erhålla en tryggare ekonomisk ställning och deras kulturella arbete göras så effektivt som möjligt, ingick regeringen med proposition till riksdagen om lag angående nämnda understöd, vilket lagförslag sedermera med särskilda ändringar blev av riksdagen antaget samt erhöll Presidentens stadfästelse den 28 mars 1930. Uti nämnda proposition framhöll regeringen, hurusom lagen av den 6 juli 1925, oaktat den blott några få år varit gällande, grundade sig på ett program, efter vars tillblivande de ekonomiska förhållandena i riket i hög grad förändrats. Enligt sagda lag utgavs statsunderstöd åt folkhögskolorna efter sex olika grunder, vilka vid decenniets början höllos för lämpliga, men ansågos dessa icke numera på grund av förändrade förhållanden vara ändamålsenliga, varför regeringen åt nämnda läroanstalter, såsom det mest sakenliga, föreslog i statsunderstöd en viss procent av deras faktiska utgifter. Detta blev även riksdagens beslut, liksom ock att i lagen beskaffenheten av sådana utgifter, som till viss del böra ersättas, borde närmare preciseras, varhos i den nya lagen tidigare stad-

ganden om understöd åt mindre bemedlade elever intagits. Och av anledning att 1927 års riksdag uppmanat regeringen att avlåta proposition om ordnandet av de ordinarie lärarnas vid folkhögskolorna pensionsförmåner, upptog regeringen i sitt ovannämnda lagförslag ett stadgande här om, vilket även vann riksdagens bifall och fick i den nya lagen inflyta.

Landskapsnämnden har här ovan redogjort för några av de ur principiell synpunkt viktigaste bestämmelserna uti ovannämnda rikslag, emedan desamma återfinnas i det förslag till landskapslag om understöd åt folkhögskola i landskapet, som Landskapsnämnden härmed överlämnar till Landstingets granskning och antagande. Vidkommande lagförslaget i övrigt har Landskapsnämnden följt stadgandena uti oftanämnda lag och förordningen av den 25 april 1930 om tillämpningen av denna lag, för såvitt dessas förfoganden sammangå med självförvaltningens principer och låtit sig inpassas i landskapets kulturella förhållanden.

En omständighet, som Landskapsnämnden beträffande sitt förevarande förslag särskilt önskar framhålla, är den, att Landskapsnämnden ansett sig vidkommande villkoren för landskapsunderstödet erhållande böra behålla stadgandet från rikslagen om medeltalet trettio elever under två på varandra följande år. Man kunde häremot visserligen invända, att detta medeltal i Ålands folkhögskola under en tidigare period av dess verksamhet varit mindre än trettio, nämligen tjugusex per år, och att denna anstalt uteslutande rekryteras av elever från landskapet med dess fåtaliga befolkning, vars ungdom genom sjöfart och emigration dessutom

är efter år decimeras, medan folkhögskolornas i riket elevrekryteringsområden hava en vida talrikare befolkning än Åland. Men då antalet elever i folkhögskolan under de senaste åren avsevärt ökats och Landskapsnämnden befarar, att ett i lag medgivet nedsatt elevmedeltal för Ålands folkhögskola kunde hava till följd att landskapets för skolan vidkända utgifter icke skulle vid skeende skattereglering mellan riket och landskapet till fullo kompenseras, har Landskapsnämnden ansett det vara lämpligt att bibehålla ovanangivna medeltal, helst i förslagets 6 § åt landstinget även lämnas prövningen beträffande fortsatt landskapsunderstöd, om nämnda elevmedeltal under två på varandra följande år understiger det fastställda.

Enligt rikets lag om statsunderstöd åt folkhögskolor omfattar folkhögskola antingen en första eller andra årskurs. Den sistnämnda kan vara fristående eller förenad med folkhögskola med första årskurs samt har till ändamål att bibringa eleverna en grundligare och mera omfattande undervisning än i första årskursen meddelas. Inrättandet av en dylik andra årskurs vid folkhögskola i landskapet vore tvivelsutan till nytta för den åländska ungdomen, särskilt om undervisningen tillika kunde inriktas mer praktiskt, men då så ej förutsatts i rikslagen, torde ekonomiska svårigheter tillsvidare lägga hinder i vägen för en kurs med dylik undervisning. Vid sådant förhållande och emedan dessutom elevmedeltalet för folkhögskola med andra årskurs måste utgöra minst tjugufem samt dess egentliga lärokurs pågå minst tjugufyra arbetsveckor, har Landskapsnämnden, i enlighet även med sakkunnigas inom landskapet uttalade mening, ansett vägande skäl icke vara förhanden för inrättandet av ifrågakomna andra kurs, synnerligast

som elever, vilka sådant åstunda, kunna i avsevärd mån fördjupa sina vid folkhögskola erhållna kunskaper genom att bevista 1 § 2 av Landskapsnämndens förslag omförmälda kurser.

Med hänsikt till de synpunkter här ovan framhållits och då en landskapslag, som mer än hittills säkerställer såväl läroinrättningens som dess lärares ställning, uppenbarligen måste bli till gagn för denna medborgarskolas hela verksamhet, får Landskapsnämnden vördsamt föreslå,

att Landstinget behagade antaga nedanintagna för-

slag till landskapslag angående understöd åt folkhög-

skola i landskapet Åland.

"På framställning av Ålands landskapsnämnd har Ålands landsting antagit nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående understöd åt folkhögskola i landskapet Åland.

I kap.

Folkhögskolas ändamål, organisation och delaktighet i landskaps-
understöd.

1 §.

Folkhögskolan, som har till ändamål att höja den vuxna ungdomens allmänna medborgerliga bildning, skall omfatta en ettårig samskolekurs; och bör densamma i sin verksamhet lägga huvudvikten vid en väckande, till självständigt tänkande och sedlig styrka fostrande undervisning.

2 §.

Folkhögskola, vars verksamhet fortgått under minst två år och vilken

uppfyller 1 5 § angivna villkor, tilldelas landskapsunderstöd,

1) med 65 %, samt, om dess verksamhetsområde utgöres av trakter med mindre bemedlad befolkning, med högst 15 % i tilläggsunderstöd, av läroanstaltens verkliga utgifter, vartill hänföres lärarnas och den för folkhögskolearbetet nödiga personalens avlöningar i penningar, hyresvärdet av egna byggnader, uppskattat enligt av landskapsnämnden fastställda grunder, hyresbeloppen för sådana förhyrda lokaler, som befinnas motsvara sitt ändamål och för vilka anstaltens ägare ej annorledes erhåller landskapsunderstöd till hyrans erläggande eller lokalernas underhåll, så ock utgifterna för uppvärmning, belysning, undervisningsmateriel, bibliotek och erforderliga inventarier samt för annonser rörande anstaltens verksamhet och andra oundgängliga tryckningskostnader.

Om folkhögskola i några till dess program hörande ämnen anordnar av landskapsnämnden godkända, minst sex veckor fortgående kurser, är densamma, därest deltagarnas antal utgör minst 25, och vid kurser, vilka anordnats av sådan läroanstalt, vars verksamhet är förlagd till trakter med mindre bemedlad befolkning, minst 20, berättigad att inberäkna de av dem föranledda verkliga utgifterna i sådana utgifter, för vilka landskapsunderstöd beviljas, och att dessutom erhålla understöd för mindre bemedlade elever efter kursernas längd;

2) understöd att utbetalas åt mindre bemedlade elever med 100 - 400 mark för varje elev vid läroanstalten, som uppnått stadgad lägsta ålder.

3 §.

Nyinrättad folkhögskola, som uppfyller de för erhållande av landskaps-

understöd fastställda villkor, tilldelas dylikt understöd för läroanstaltens verkliga utgifter under de två första verksamhets-åren med hälften av det belopp, som erlägges åt läroanstalt, som varit två år i verksamhet. Likväl kan åt folkhögskola, vars verksamhetsområde utgöres av trakter med mindre bemedlad befolkning, från början erläggas understöd till fullt belopp.

4 §.

Ansluter sig folkhögskola såsom delägare till sådan privat pensions- eller försäkringsanstalt, där dess ordinarie lärare kunna bliva försäkrade för erhållande av pension och begravningshjälp, och deltagar anstalten i erläggandet av lärarnas årliga försäkringsavgifter, tilldelas läroanstalten för ändamålet ur landskapsmedel i årligt bidrag hälften av varje försäkringsavgifts totalbelopp, dock ej utöver 2.000 mark om året för varje försäkrad.

Å landskapsnämnden ankommer att godkänna pensions- eller försäkringsanstalt, till vilken dylik anslutning får äga rum.

5 §.

Folkhögskola blir delaktig av landskapsunderstöd på följande villkor:

- 1) att läroanstalten befinnes vara av det allmänna bildningsbehovet påkallad och att densamma äger godkänt arbetsprogram och reglemente;
- 2) att läroanstaltens lokal- samt lärarnas och elevernas bostadsförhållanden äro på ett tillfredsställande sätt ordnade samt att landskapsnämndens fastställelse av ritningar för nya byggnader och större reparationsarbeten införskaffas;

- 227
- 3) att läroanstalten är försedd med nödig undervisningsmateriel samt erforderliga arbetstillbehör och anordningar;
 - 4) att läroanstaltens egendom behörigen och omsorgsfullt förvaltas och att dess äganderättsförhållanden äro så beskaffade, att de medföra säkerhet för att den anstalten tillhöriga egendom, vartill landskapsbidrag använts, bevaras för sitt ändamål eller att de beviljade medlen i motsatt fall till landskapet återställas;
 - 5) att undervisning meddelas i humanistiska, socialekonomiska och naturvetenskapliga ämnen, av vilka någon ämnesgrupp bör vara förhärskande, samt anordnas övningar i färdigheter, behövlige för det medborgerliga livet; att för varje arbetsperiod undervisningsprogram godkännts för läroanstalten av landskapsnämnden; ävensom att undervisningen och den övriga pedagogiska verksamheten vid läroanstalten handhavas med skicklighet och nit samt i enlighet med grundsatser, lämpliga för ungdomens uppfostran;
 - 6) att läroanstaltens egentliga lärokurs pågår minst 24 arbetsveckor;
 - 7) att elevantalet vid egentlig lärokurs under två på varandra följande år utgör i medeltal minst 30;
 - 8) att föreståndarens och lärarnas vid anstalten kompetens i allmänhet är sådan, som stadgas i 4 kap. av denna landskapslag;
 - 9) att föreståndaren och lärarna vid anstalten åtnjuta efter tidsförhållandena skälig avlöning;
 - 10) att läroanstalten är underkastad landskapsinspektion samt, vid behov och för kontrollen av att grunderna för undervisningsväsendet i riket behörigen iakttagas, jämväl av vederbörande statsorgan; samt

11) att läroanstalten icke upprätthålles för ekonomisk vinnings skull.
 Ansökan om understöd skall inlämnas till landskapsnämnden och bifogas avskrift av det fastställda arbetsprogrammet samt utredning därom, vilka förutsättningar skolans ägare har att uppfylla de för landskapsunderstöds beviljande stadgade villkor och de fordringar 26 § av denna landskapslag innehåller.

6 §.

Understiger folkhögskolas elevantal under två på varandra följande år det fastställda, må landskapsnämnden hos landstinget hemställa, huruvida och i vad mån läroanstalten fortfarande må tilldelas landskapsunderstöd.

7 §.

Folkhögskolas reglemente, som fastställles av landskapsnämnden, bör innehålla upplysningar och bestämmelser:

- 1) om skolans arbets- och undervisningsprogram;
- 2) om rättsförhållandet mellan skolan och den medborgarsammanslutning, stiftelse, kommun eller enskilda person, som upprätthåller densamma;
- 3) om sammansättning och val av skolans direktion samt om dennas åligganden;
- 4) om föreståndarens rättigheter och skyldigheter;
- 5) om lärarpersonalens sammansättning, rättigheter och skyldigheter;
- 6) om ordningen för föreståndares och lärares antagande i tjänst och entledigande eller uppsägning, om deras fasta anställande i befattningar, om tiden för tjänsteårets början och slut, om beviljande av tjänstledighet åt dem samt om utfärdande av tjänstintyg;
- 7) om de disciplinära påföljder, vilka kunna drabba föreståndare el-

ler lärare, som i tjänsten gör sig skyldig till försummelse eller förseelse eller visar sig olämplig för sin befattning;

- 8) om skolans arbetstider och ferier;
- 9) om intagning av elever samt om ordningen och disciplinen i skolan;
- 10) om utgivande av betyg åt eleverna, förande av dagbok samt vård av arkiv och bibliotek;
- 11) om användning av skolans egendom och huru med den skall förfaras, därest skolans verksamhet för någon tid eller för alltid nedlägges;
- 12) om handhavandet av skolans ekonomi och räkenskaper; samt
- 13) om andra folkhögskolearbetet berörande omständigheter, angående vilka särskilda bestämmelser anses erforderliga.

Till de påföljder, varom i 7 punkten av denna paragraf nämnas, höra: varning, avhållande från tjänsteutövning under en tid av högst tre månader och förlust av lönen under samma tid samt skiljande från befattningen. Dessa påföljder ådömas föreståndare eller lärare av direktionen.

II kap.

Undervisning och uppfostran.

8 §.

Undervisningen skall meddela eleverna sådana väckelser och insikter, som främja deras personliga utveckling och äro egnade att giva dem en klar uppfattning om deras ansvar såväl i deras egendkap av människor som även såsom medlemmar av nationen och samhället.

Vid undervisnings- och uppfostringsarbetet bör i största möjliga utsträckning principen om elevernas självverksamhet och självstyrelse komma

230
till tillämpning.

9 §.

Antalet undervisnings- och övningstimmar bör i folkhögskola vara minst 40 i veckan.

10 §.

Skolans föreståndare uppgör i samråd med lärarpersonalen årligen i god tid före arbetsårets början en detaljerad undervisningsplan, som, godkänd av direktionen, utan dröjsmål översändes till landskapsnämnden för fastställelse.

Likaså bör undervisningsprogrammet för kortvariga kurser insändas till landskapsnämnden för fastställelse i så god tid, att dess behandling i landskapsnämnden kan ske innan kurserna vidtaga.

III kap.

Eleverna.

11 §.

Inträdessökande till folkhögskola bör hava genomgått folkskola eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskapsmätt samt vara välfrejdad och fri från smittosamma sjukdomar; manlig inträdessökande bör hava fyllt 17 och kvinnlig 16 år, innan skolans arbetstermin börjar.

IV kap.

Föreståndare och lärare.

12 §.

Vid folkhögskola skall finnas en föreståndare, som leder och övervakar anstalten och verksamt deltagar i undervisningen, samt erforder-

ligt antal lärare.

231

Till biträdande föreståndarinna må på sätt, som i 14 § om val av lärare är stadgat, utses någon lärarinna för att bistå föreståndaren vid skolans ledning.

13 §.

Föreståndare utses av folkhögskolans direktion till en början på två provår, efter vilkas utgång för honom skall å befattningen utföras stadfästelsebrev, därest han befinnes uppgiften vuxen och eljest lämplig att handhava befattningen.

Direktionen bör utverka landskapsnämndens godkännande av valet och stadfästelsen.

14 §.

Lärare antages av folkhögskolans direktion på framställning av föreståndaren till en början på två år, varefter för honom, därest han befinnes uppgiften vuxen och eljest lämplig för befattningen samt hans arbetskyldighet kan uppskattas till minst 20 veckotimmar, skall utfärdas stadfästelsebrev, å vilket bör utverkas landskapsnämndens godkännande.

15 §.

Övergår föreståndare eller lärare, som innehar stadfästelsebrev och fyller de i 16 och 17 §§ fastställda kompetensfordringarna, till annan folkhögskola, kan han genast väljas till ordinarie lärare eller föreståndare och för honom utfärdas stadfästelsebrev, å vilket även i detta fall bör utverkas landskapsnämndens godkännande.

16 §.

Kompetensvillkor för föreståndarbefattningen vid folkhögskola äro:

1) att den sökande avlagt filosofiekandidatexamen eller annan motsvarande universitetsexamen;

2) att han antingen i kandidatexamen eller vid förhör i pedagogik erhållit vitsord i detta ämne eller undergått motsvarande enskilt förhör hos vederbörande universitetslärare; och

3) att han under minst en arbetsperiod med framgång praktiserat eller tjänstgjort som lärare i folkhögskola.

17 §.

För vinnande av anställning som lärare vid folkhögskola fordras, att sökanden vid universitet, fortbildningsläroverk, seminarium för lärare vid högre folkskola eller yrkesskola avlagt slutexamen samt i samband därmed eller enskilt erhållit vitsord i pedagogik ävensom att han genom praktisering vunnit färdighet i uppfostrings- och undervisningsåliggandena vid folkhögskola.

18 §.

Stadgandena i 16 och 17 §§ beröra dock ej föreståndare och lärare, som vid denna landskapslags trädande i kraft blivit fast anställda i sina befattningar.

I undantagsfall må landskapsnämnden såsom föreståndare för eller lärare vid folkhögskola godkänna person, som icke fyller förenämnda kompetensvillkor, men ådagalagt skicklighet och förmåga att handhava föreståndar- eller lärarbefattning.

19 §.

Medelst stadfästelsebrev i befattningen utnämnd föreståndare eller lärare kan entledigas endast i de fall och på sätt i vederbörande reglemente är stadgat.

V kap.

Lokaler, inventarier och undervisningsmateriel.

20 §.

Folkhögskola skall hava till sitt förfogande ett tillräckligt antal för skolarbetet lämpliga undervisnings- och arbetsrum samt ändamålsenliga inventarier och erforderlig undervisningsmateriel, vartill räknas jämväl för skolans bibliotek behövliga böcker.

Vid folkhögskola böra i samband med skolan finnas lämpliga bostäder åtminstone för föreståndaren, biträdande föreståndarinnan och hushållslärarinnan.

Å ritningar till nya skolbyggnader ävensom till utvidgning och sådan reparation av gamla byggnader, som avser ändring av rummens användning, bör utverkas landskapsnämndens godkännande, innan byggnadsarbetet vidtagas.

VI kap.

Tillsyn.

21 §.

Överinseendet över folkhögskola ankommer å landskapsnämnden, som vid behov låter verkställa inspektion av densamma.

Folkhögskola är skyldig att till landskapsnämnden omedelbart efter arbetsperiodens vidtagande insända anmälan därom enligt av landskapsnämnden

den fastställt formulär och inom en månad efter arbetsperiodens avslutande likaså enligt fastställt formulär berättelse över verksamheten under arbetsperioden samt att vid anfordran lämna även andra uppgifter rörande skolan.

Om vid folkhögskola anordnas kortvariga kurser, bör densamma på enhanda sätt till landskapsnämnden insända anmälan om kursernas vidtagande samt berättelse över verksamheten vid dessa.

22 §.

Den lokala tillsynen över folkhögskola och ansvaret för dess verksamhet åligger en direktion, som består av minst tre ledamöter och två suppleanter jämte skolans föreståndare. Angående direktionens sammansättning i övrigt stadgas i skolans reglemente.

VII kap.

Landskapsunderstöd.

23 §.

Landskapsunderstödet åt folkhögskola utgives av landskapsnämnden. Önskas för densamma i understöd åt medellösa elever mer än 200 mark för varje elev vid läroverket, vilken uppnått stadgad lägsta ålder, skall skild ansökan därom inlämnas till landskapsnämnden.

24 §.

Landskapsunderstöd, varom i 2 § 1 p. av denna landskapslag är stadgat, utbetalas två gånger om året, för vårperioden tidigast i februari och för höstperioden tidigast i november, enligt för året godkänd inkomst- och utgiftsstat på rekvisition av direktionen. Rekvisitionen av vårunderstö-

det bör åtföljas av nämnda inkomst- och utgiftsstat. Høstunderstødet åter
rekvireras efter det undervisningsprogrammet och meddelande om terminens
vidtagande insänts till landskapsnämnden. För vårperioden utbetalas land-
skapsunderstødet, sedan nedannämnda redovisning till landskapsnämnden in-
kommit, med 35 % och för høstterminen med 25 % av de beräknade faktiska ut-
gifterna. Det slutliga beloppet av landskapsunderstødet för året uträknas
och tillställles folkhøgskolan, sedan redovisningen för föregående års in-
komster och utgifter samt handlingar rörande folkhøgskolan tillhöriga byggnaders
hyresvärde tillika med rekvisitionen inkommit till landskapsnämnden och där granskats.

25 §.

Det till understød åt mindre bemedlade elever avsedda bidraget, vilket
utgår med høgst 400 mark för varje elev, utbetalas på rekvisition av di-
rektjonen under december månad.

Har folkhøgskola på föreskrivet sätt försäkrat sina ordinarie lärare
för erhållande av pension och begravningshjälp, tillkommer skolan årligen
i landskapsunderstød hälften av varje försäkringsavgifts årliga totalbe-
lopp, dock ej utöver 2.000 mark om året för varje försäkrad.

26 §.

Innan landskapsunderstød beviljas folkhøgskola, äger landskapsnämnden
övertyga sig därom:

att, såvida vid skolan i de egentliga skolbyggnaderna icke kan beredas
bostad åt alla elever, dugliga bostäder i tillräckligt antal finnas att
tillgå i skolans närhet;

att, förutom den egentliga undervisnings- och arbetsmaterielen ävensom andra tillbehör vid skolan, såvitt möjligt, finnes ett bibliotek för lärare och elever jämte lärum med handbibliotek;

att över undervisningen och annan skolans verksamhet föres dagbok;

att över all skolans egendom föres noggrann inventarieförteckning; samt

att vid skolan såväl för dess egen utveckling och dess angelägenheter handhavande som även för underlättande av den officiella inspektionen finnes ett arkiv.

VIII kap.

Särskilda bestämmelser.

27 §.

Sådant beslut av direktion, som angår i reglementet fastställda disciplinära påföljder, må av vederbörande föreståndare eller lärare inom tre dagar efter delfåendet överklagas hos landskapsnämnden, som slutligt avgör saken. Till avhållande från tjänsteutövning eller till tjänstens förlust dömd föreståndare eller lärare kan likväl av direktionen utan avseende å besvär avhållas från tjänsteutövning, intill dess landskapsnämndens utslag på besvären meddelats.

28 §.

Beslut om nedläggande tillsvidare eller helt och hållet av folkhögskolas verksamhet skall ofördröjligen meddelas landskapsnämnden, vilken därvid äger vidtaga åtgärder därhän, att skolans egendom, såvitt möjligt, icke användes till för skolväsendet främmande ändamål.

Mariehamn, å Landskapskansliet, den 15 oktober 1930.

På Landskapsnämndens vägnar:

